

PALAMENTE LE TLHOKOMEDIŠIŠO

Tekokgolo ya Demokrasi ke maemo ao Palamente e a šomišago go netefatša gore mmušo o dula o na le maikarabelo setšhabeng. Se se dirwa ka tsela ya tlhokomedišišo go mešomo ya mmušo.

Palamente le Dikomoti tša yona e na le maatla a go bitša motho goba motheo o mongwe le o mongwe go tla go fa bohlatse goba go hlagašša ditokomane le go fa pego.

TAOLO YA MOLAOTHEO

- Molaotheo o re Palamente e na le maatla a go dira tlhokomedišišo ya magoro ka moka a mmušo, go akaretša le a diporofense le a selegae.

TLHOKOMEDIŠIŠO KE ENG?

- Tlhokomedišišo ke mošomo wo Molaotheo o o filego Palamente go šetša le go hlokomedišiša mešomo ya mmušo.
- Ge e dira tlhokomedišišo, Palamente e itebanya le dikarolo tše di latelago:
 - phethagatšo ya melao
 - tiragatšo ya ditekanyetšokabo
 - kobamelo ya go tsenelela ya melao ya Palamente le Molaotheo tsamaišo ya maleba ya magoro a mmušo.

KE KA LEBAKA LA ENG KAROLO YA PALAMENTE YA TLHOKOMEDIŠIŠO E LE BOTLHOKWA?

- Ka go hlokomedišiša mešomo ya mmušo, Palamente e kgona go netefatša gore ditirelo di fihlišwa bathong gore batho ka moka ba tle ba phele bophelo bjo bokaone.
- **Palamente e dira tlhokomedišišo malebana le mabaka a a latelago:**
 - go hwetša le go thibela tshenygo go thibela maitshwaro ao a lego kgahlanong le molao le ao a sego a semolaotheo
 - go šireletša ditokelo le dikgetho tša setšhaba
 - gore mmušo o be le maikarabelo a batho bao ba lefago lekgetho go dira gore mešomo ya mmušo e be pepeneneng go oketša tshepo ya setšhaba mo mmušong.

BOTŠEAKAROLO BJA TLHOKOMEDIŠIŠO BJA DINTLO TŠE PEDI TŠA PALAMENTE

- Palamente e na le Mengwako e mebedi, yeo e lego :
 - **Ngwako wa Bosetšhaba** (NA), le
 - **Khansele ya Bosetšhaba ya Diprofense** (NCOP).
- Ye nngwe le ye nngwe e na le karolo ye e kgethegilego ya tlhokomedišišo yeo e e e bapalago.
- Go ya ka Molaotheo, Ngwako wa Bosetšhaba o kgethilwe go emela batho le go netefatša gore mmušo wa batho ka batho ka tlase ga Molaotheo. NA e dira se ka go:

Palamente Le Tlhokomedišišo

- netefatša gore ditho ka moka tša khuduthamaga mo maemong a mmušo wa bosetšhaba a rwele maikarabelo a ona, le
- go ba le tlhokomedišišo go taolo ya mmušo wa bosetšhaba, le phethagatšo ya melao.

- **Khansele ya Bosetšhaba ya Diporofense** e emela diprofense go netefatša gore dikgahlego tša diprofense di tšeelwa hlogong ka go mmušo wa bosetšhaba.
 - Mošomo wa NCOP ke go dira tlhokomedišišo mo dikarolong tša mmušo tša bosetšhaba tša diprofense le tša selegae.
 - NCOP e ka kgopela leloko la Kabinete, mošomedi wa mmušo wa bosetšhaba goba MEC wa profense go tsenela kopano ya Khansele goba ya komiti.

BOTŠEAKAROLO BJA DIKOMITI TŠA PALAMENTE

- Dikomiti tša Palamente di hlangwa bjalo ka didirišwa tša Mengwako go ya ka melawana ya Molaotheo go tsamaiša tlhokomedišišo le go bea mmušo leihlo.
- Dikomiti tše ke “batsamaišikgolo” ba mošomo wa tlhokomedišišo le wa peomolao ya Palamente.
- Maloko a dikomiti a sekaseka molao, ba lebelela mošomo wa mmušo mmogo le go šomišana le setšhaba.
- Le lengwe la mešomo ye botlhokwa ya tlhokomedišišo ke ge dikomiti di sekegela dipego tša ngwaga le tša Magoro a Mmušo, le dipego tša Mohlakišimogolo.

DITSELA TŠA TLHOKOMEDIŠIŠO

a) Dibouto tša Tekanyetšokabo

- Tona ya Matlotlo o bega diponelopele tša tekanyetšokabo malebana le ngwaga wa ditšhelete wo o latelago, mmogo le dibouto tša tekanyetšokabo tša legoro le lengwe le lengwe.
- Palamente e swanetše go fetiša Tekanyetšokabo.
- Morago ga tlhagišo ya dibouto tša tekanyetšokabo, Komiti ye nngwe le ye nngwe e ba le ditheletšo le Magoro a Mmušo ka go fapana ao a a okametšego.
- Se se dira gore go bonagale gore Legoro le itšego le phethagadišše ka moo go swanetšego ngwageng wo o fetilego naa le gore ba šomišitše bjang tšhelete ya batho bao ba lefago lekgetho.

b) Dipotšišo tše di lebišitšwego go khuduthamaga

- Go botšiša mmušo Dipotšišo ke ye nngwe ya ditsela tše mmušo o ikarabelago go Palamente ka tšona.
- Dipotšišo malebana le tše di hlokago karabo ya molomo goba ya go ngwalwa di ka botšišwa Mopresidente, Motlatšamopresidente le Matona ka merero yeo ba rwelego maikarabelo a yona.

- Nako ya dipotšišo e fa Maloko a Palamente sebaka sa go botšiša Matona ka merero ya phethagatšo ya ditirelo, mo legatong la mekgatlo ya bona ya sepolitiki goba bakgethi.

c) *Dipolelo tša Maloko*

- Ka go šomiša tsamaišo ye, Maloko a Palamente a fa dipolelo ka morero o mongwe le o mongwe ka Ngwakong.

d) *Tšhišinyo ntle le tsebišo*

- Ka go fa Tsebišo ya Tšhišinyo, leloko la mokgatlo wa sepolitiki le ka tšweletša morero gore o alwe ka Palamenteng. Seo se ba thuša go phethagatša maikarabelo a bona a go dira tlhokomedišišo.

e) *Dingangišano ka maloko ka moka*

- Dingangišano ka maloko ka moka ke tsela ye nngwe ya go tliša tshedimošo go mmušo mabapi le mananeo a a itšego a mmušo goba molao o go hlokegago go netefatša phethagatšo ya ditirelo.

f) *Mošomo wa Tikologong ya Kgetho*

- Mošomo wa Tikologong ya Kgetho o fa Maloko a Palamente sebaka se segolo sa go dira tlhokomedišišo ka bong.
- Mošomo wa Tikologong ya Kgetho o tliša tirišanommogo magareng ga Maloko a Palamente le setšhaba.

- Maloko a na le maikarabelo a go tsebiša Palamente ka morero o mongwe le o mongwe wo o tvweletšego ge go dirwa mošomo wa tlhokomedišišo.

O KA BA LE SEABE BJANG?

a) *Go dira tšhišinyo*

- Go dira tšhišinyo go Komiti ya Palamente ke tsela ye nngwe ya go kwagatša lentšu la gago mo Palamenteng. Ka go dira tšhišinyo, o na le sebaka sa go hlohleletša dikakanyo tša Maloko a Komiti ao a sekasekago karolo ye e itšego ya Molaokakanywa pele e ka ba Molao.

b) *Phethišene*

- Modudi o mongwe le mongwe wa naga o na le tshwanelo ya go tliša phethišene Palamenteng, bjalo ka ge go hlagišitšwe ka go Molaotheo.
- Motho o mongwe le o mongwe, sehlopha sa batho goba mokgatlo o ka iša phethišene go Palamente.
- Phethišene ke kgopelo ya semmušo go taolo mabapi le tiragatšo. E ka ba ka mokgwa wa taelo, kgopelo ya go direlwa mogau, goba go rarolla bothata.

PARLIAMENT
OF THE REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

Produced by the Public Education Office • Parliamentary Communication Services • INSPIRED BY PEOPLE
www.parliament.gov.za • P.O. Box 15, Cape Town, 8000 • Telephone: (021) 403 3341 • Facsimile: (021) 403 3303

PARLIAMENT
OF THE REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

Palamente Le Tlhokomedišišo